

Pretiuulu

pentru Sibiiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numéri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu IV.

Nr. 38.

— Sibiiu, Sambata 9/21 Maiu. —

1881.

Dela adunarea delegatiloru romani.*)

Cuventarea cu care presidentulu conferentiei electorale generale, dl. Nicolae Popea, archimandritu si vicariu arhiepiscopescu, a deschisu conferenti'a tinuta la 12 Maiu st. n. a. c.

Prea onoratorulu domni!

Ve este prea bine cunoscutu, domniloru, că conferenti'a generala nationala din a. 1878 tinuta totu aici, a fostu alesu unu comitetu electoralu centralu cu locuinti'a in Sibiiu. Chiamarea acestui comitetu amintat'a conferentia nu o precisase mai de aprópe; cu tóte aceste comitetulu alesu, consciu de inpregiurarile nóstre politice nationale, a crediutu, că nu póte fi alt'a missiunea sa, decâtu a implini o lacuna adeseori simtita la conferentiele nóstre anterióre, aceea adeca: de a clarifica situatiunea electorala fatia cu numerulu alegatoriloru romani astfelu, cá la o eventuala conferentia noua, se scimu cum stamtu, se ne cunóscemu poterile numerice despre care potemu dispune, si se nu ratacim, cá alte dati, in privinti'a acésta in momentulu, candu avemu a decide tinut'a nóstra fatia cu alegerile dietale. Acésta missiune dupa potintia comitetulu a si implinit-o, adunandu-'si datele necesarie despre numerulu alegatoriloru indreptatiti din singuraticele cercuri electorale, dupa cum se va vedea din raportulu comitetulu despre activitatea sa, precum si din actele aceluia, cari se voru pune la vederea d-vóstre in totalitatea loru.

Adunandu-se deci de o parte acéstu materialu prin bunatatea confratiloru nostri din diferite parti ale tieiei, éra de alta apropiandu-se totu mai multu noulu periodu dietalu inpreuna cu nouele alegeri: comitetulu a crediutu, că este neaperatu de lipsa, cá se se convóce o conferentia generala a alegatoriloru romani, spre a decide din nou asupra tinutei nóstre fatia cu alegerile dietale viitoare.

On. Domni! Vreo 14 ani sunt dejá trecuti, de candu natiunea romana transilvanica, cá atare, n'a mai luat parte la viati'a publica constitutionala a patriei. Eu m'asiu duce si mai departe si asi dice, cá inca dela anulu 1865 incóce, de candu cu votulu separat alu regalistoru si deputatiloru romani dela diet'a din Clusiu, noi Romanii transilvaneni ne-am retrasu mai cu totul dela terenulu publicu politicu alu patriei nóstre; pentru că vreo câteva conferentie nationale, ce avura locu, inca nu se póte dice, că ar fi insemnandu o participare activa la viati'a publica politica a tierii.

Dannele nationale, ce dupa parerea mea au urmatu din caus'a acésta, sunt multe si nereparabile, mai in tóte directiunile vietiei nóstre nationale. E de prisosu a le mai specifica, fiindu prea bine cunoscute de toti. Singura inpregiurarea, cá natiunea nóstra nepotendu figura la loculu seu cá factoru politicu alu statulu nostru, e o dovada destulu de invederata despre scaderea valórei nóstre morale in ochii Europei.

Ei bine, chiaru din punctulu acesta de vedere, mie mi s'ar paré o schimbare a tinutei nóstre politice a fi neevitabila.

Dara mai sunt si alte momente, domniloru si fratiloru, momente de totu insemnate, care vorbescu pentru vederile aceste. Se ne aruncamu privirile

*) Pre candu facemu locu acestui discursu meduvosu, cu care s'a deschisu adunarea memorabila, amu fi doritu cá se fimu in stare de a dá lectoriloru tóte actele ei in ordine chronologica asia precum au decursu; dupace inse s'au aflatu cu cale din cause invederate, cá tóte notele stenografice si chiaru actele scrise se se traduca mai antaiu in trei limbi, magiara, germana si francesa, pentru press'a straina si pentru publiculu de alte limbi, noi cei de acasa ne vedemu redusi la necesitatea de a le publica cevasi mai amestecate; cá-ci in fine totu acilea ne remanu. Asia alaturamu la discursulu, domnului presiedente resolutiunea votata de către adunare Sambata in dio'a a trei'a si program'a de 9 puncte. Red. Obs.

si la celelalte popóre din monarchi'a austro-ungara, si vomu vedea mai antaiu pe mic'a Croatia, cum prin intieleptiunea si tactulu seu politicu in fine totusi isbuti, a'si asigura prin lege legaturile sale politice autonome cu regatulu Ungariei; vomu vedea mai incolo pre poporulu cehicu, cá de si dupa o retragere passiva de pe terenulu politicu aprópe de 20 ani, reusi in fine si elu a ajunge la o egala indreptatire politica nationala, care din di in di totu mai multu se completédia; pentru-cá astfelu e spiritulu timpulu celui luminatu, spiritulu dreptatii eterne, care mai curendu ori mai tardiu dà fiesce caruia ce este alu seu!

Si óre poporulu nostru romanescu, se fia mai de púgina inportantia decâtu cele doue popóre amintite?

Mai multu domniloru, ni se presenta de unu timpu pe orizontulu politicu alu monarchiei alte doue momente noue, si mai pregnante si demne de consideratu: nesuinti'a spre uniunea personala de o parte si spre federalismu de alt'a! Potea-vomu noi remanea indiferenti fatia cu aceste doue aparitiuni politice, ce ne atingu de aprópe.

Acésta a o decide este tréb'a conferentiei nóstre.

O problema grea acésta domniloru; dara nicidecum asia de grea cá se nu o potemu decide, mai alesu candu ea trebue se se decida. O precumpanire a lucrulu din tóte privirile, seriósá si libera de preocupatiuni, o vointia comuna firma, formulata prin clarificarea pareriloru si convingeriloru generale, de siguru ne va duce la scopu. Unui poporu care e consciu de vitalitatea sa, nu 'i este ertatu a nu nimeri calea cea adeverata către tint'a dorintiloru si a aspiratiuniloru sale.

Nu voi se preocupu parerile nimenui domniloru; atáta inse asiú dorí cá, fia ori care resultulu conferentiei nóstre, se observamu strinsu conclusele, ce se voru aduce de acésta conferentia; pentru-cá adeveratulu folosu numai atunci ilu voru potea avea lucrarile nóstre. Nu credu se se fi datu uitarei valórea cea mare, ce a avutu votulu Romaniloru datu in solidaritate, inainte cu 20 de ani, si câtu de multu a trasu elu atunci in cumpen'a politica a monarchiei.

Pe lângá aceste simtieminte particulare din parte'mi salutandu-ve domniloru in numele comitetulu centralu electoralu si dicéandu-ve unu „bine ati venit!“ fratiescu, am onóre a declará conferenti'a deschisa. Dupa Telegr. rom.

Propunerea comisiunei de trei-dieci si cu biroulu.*)

„Representantii alegatoriloru romani de prin tóte partile de sub corón'a Ungariei adunati in Sibiiu in conferentia electorala in dilele de 12, 13 si 14 Maiu 1881 dandu in unanimitate cea mai via si durerósá espressiune tristei situatiuni ce a creatu constitutiunea actuala prin nenumerate legi ale patriei fórté gresite si daunóse, anume prin legea pentru uniune, legea pentru nationalitati, legea pentru instructiunea publica, legea municipala si legea electorala, acésta mai vertosu relativu la Transilvani'a, atátu pentru unilateralitatea loru interna, câtu si pentru modulu aplicarii loru, respective prin intrég'a administratiune, pana si a justitiei publice, tóte combinate, decretate si executate intru interessulu reu priceputu numai alu unei nationalitati, anume alu celei magiare, situatiune si combinatiune pe câtu de nedrépta, totu atátu si de funesta in consecentiele loru naturali pentru patri'a intréga, a carei decadere politica, morala si economica adencu simtita de toti, nici-decum nu mai póte fi ascunsa de inaintea lumei.

*) Despre comisiunea de 30 s'a latitu vorb'a dupa inchiderea conferentiei, cá si cum fratii delegati din Ungari'a aru fi fostu maiorisati. Caute oricine dupa loculu nascerei si dupa adrese, cá au fostu 15 insi; numai intre membrii biroului s'a intemplat se fia cu 2 ardeleni mai multi. Red.

Constatandu că tocmai prin legile atinse si institutiunile nedrepte, activitatea romaniloru fatia de alegerile pentru dieta, relative la Transilvaneni este facuta impossibila, éra pentru cei din partile Ungariei si banatiene daca si nu absolutu impossibila, dar in celu mai mare modu redusá si paralisata, cá-ci lupt'a parlamentaria le este ingreunata peste poterile loru, lupt'a pentru interesele cele mai vitali ale patriei comune, lupt'a pentru drepturile, resp. desvoltarea si buna stare a toturoru poporaloru patriei, si totu-odata esplicandu-se prin acelea legi si institutiuni nedrepte sistematic'a devalvare si desconsiderare a natiunei romane in patri'a comuna si in viéti'a publica peste totu, a unei natiuni cu consciintia de sine si de inportanti'a sa, a unei natiuni atátu de numeróse si bine meritate de tronul si de patria, din indemnu adeveratu lealu si curatu patrioticu, Representantii alegatoriloru romani legandu-se si constituindu-se in solidaritate, recunoscú necesitatea de a se uní toti Romanii de sub corón'a santulu Stefanu, si de a'si inpreuna si organisa poterile pentru apararea drepturiloru si interesselor toturoru, politice, economice si mai vertosu a celoru mai desconsiderate nationali si culturali ale loru proprie, cá conditiuni de viétiá. Spre scopulu acestei aparari pentru Romanii din Transilvani'a se recunósce necesitatea de resistentia passiva față de legislatiunea din Bud'a-Pest'a, si de alegerile pentru aceea, pre câtu timpu sustau acesta legi nedrepte, si acea administratiune vitrega pentru ei; éra pentru Romanii din partile ungurene si banatiene recunósce oportunitatea de a participá la alegeri si la dieta, pre câtu le permite legea si executarea ei onesta si inprejurarile locali, cu scopu de a scóte unu numeru posibilu de deputati nationali, carii se dea in sinulu legislatiunei patriei exacta espressiune tristei situatiuni mai susu atinse si se staruésca pentru revisiunea legiloru rele si pentru executarea mai leale a loru, spre a se indrepta situatiunea actuala.

Pentru esecutarea acestei resolutiuni, respective actiuni ce are se urmedie, adunarea generala a reprezentantiloru alegatoriloru romani numesce unu comitetu electoralu permanente de 11 membrii in persónele d-loru: Georgiu Baritiu, Parteniu Cosma, Dr. Joanu Ratiu, Vis. Romanu, Diamandi Manole, Nicolau Popea, Georgie Popu, Georgie Secula, Anania Trombitasiu, Vinc. Babesiu si Mircea B. Stanescu, carii constituinduse cu resiedinti'a in Sibiiu, voru compune unu memorandu esplicativu, detaliatu in cauza, si i voru dá cea mai estinsa publicitate; de asemenea voru combiná cele mai corespundietórie moduri si midiolóce legali, pentru regularea atátu a passivitatiei pentru Transilvani'a față de dieta si alegeri, cá acésta passivitate se devina seriósá si reala, câtu si a activitatiei pentru celelalte parti locuite de Romani, si peste totu a activitatiei prin tóte sferele inferiori ale vietiei publice, anume prin municipalitati si comune, angajandu-se toti membrii acestei conferentie la conlucrarea leala si zelósá pentru acésta politica in sinulu poporulu romanu.“

Acésta propunere fu adoptata de către conferenti'a generala atátu in desbatere generala, câtu si in cea speciala cu unanimitate si in manifestari de „Se traiésca“.

Program'a de actiune primita cu unanimitate in siedinti'a ultima a conferentiei electorale dela Sibiiu suna asia:

„Program'a partidei nationale romane din Transilvani'a si Ungari'a.

1. In câtu privesce Transilvani'a, partid'a nationala va nisui a recastigá autonomi'a Transilvaniei.

2. Partid'a nationala romana va nisui, cá usulu limbei romane in tóte tinuturile locuite de

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a dou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statulu, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiiu.

Romani se fia introdusu ex lege, atātu in administratiune cātu si in justitia.

3. In consecintia va nisui partid'a nationala, cá in tñuturile locuite de Romani in functiuni se fia aplicati Romani, éra dintre neromani de aceia, cari sciu vorbi si scrie limb'a poporului romanu si-i cunosc moravurile. Totuodata va nisui, cá se se delature usulu de-a aplicá, cá amplotiati, individi necunoscuti si necunoscători de poporu.

4. Partid'a nationala va starui a se revedea legea despre egal'a indreptatire a nationalitatiloru in favoarea acestora, si se va luptá pentru leal'a si real'a executare a legiloru.

5. Cestiunea autonomiei bisericelor si a scóloru confessionale, fiindu curate cestiuni de nationalitate, partid'a nationala 'si va tine de datorintia a se luptá pentru sustinerea acestora, staruindu, cá nationalitatea romana se fia spriginita si pentru scólele romane, precum si pentru alte institute de cultura nationala, din visteri'a statului, in proportiune cu jertfele de sange si bani, ce le aduce nationalitatea romana pentru patria. Totuodata va nisui a se delaturá legile si ordinatiunile, cari contrariadia dezvoltarea nationale.

6. Fiindu-cá prin protegere a unei nationalitati si suprimerea celorlalte se turbura linistea cetatianiloru si se nutresce nemultumirea si ur'a reciproca, éra prosperarea statului depinde dela multumirea tuturor cetatianiloru: partid'a nationala va lucrá directu si indirectu contra tuturor tendintieloru de magiarisare din partea organeloru statului, cá a unoru fapte nepatriotice.

7. Se va luptá pentru crearea unei legi electorale drepte, pe bas'a sufragiului universalu, séu celu puçinu va nisui, cá fiacare cetatianu, care e supusu la dare directa, se fia investitu cu dreptu de alegere.

8. Cestiunea dualismului nefindu la ordinea dilei, partid'a nationala isi reserba dreptulu a se pronuntia asupra ei la timpulu seu.

9. In cestiunile libertatiloru publice preste totu, precum si a reformelor necesarie in administratiunea publica si mai virtosu in situatiunea economico-financiara, respective in privinti'a sarcineloru publice, devenite ne mai suferibile, partid'a nationala va conlucrá fratiesce cu toti aceia, cari mai virtosu voru tinea contu de interesele si buna starea poporului preste totu."

Opiniuni de ale diarielor despre rezultatulu conferentiei electorali romanesce din Sibiu.

Diseramu in Nr. precedente, cá ceru interesele nóstre bine intielese, cá se inregistramu cātu se póte mai multe opiniuni din câte apparura in press'a straina asupra acestei manifestatiuni próspe de viétia si consciintia nationala a romaniloru. De 3—4 dile incóce aflamu, cá o controla in acestu intielesu este cu atātu mai trebuintósa, imperativa chiaru, cu cātu despre o parte s'a inventatu nerusinat'a faima, care se propaga si aici in Sibiu, cá si cum aparatorii resistentei passive in alegeri aru fi primitu dela Budapest'a sume enorme de bani, pentru-cá se retína pe alegatorii romani dela urnele electorali unguresce, éra de alt'a, cá aparatorii activitatiei aru fi fostu totu numai romani greco-orientali, toti ómeni intiepti si moderati, carii inse nici nu ar fi incaputu la vorba de gurile „fanaticiloru uniti."

Nu atinseramu acestea faime si calumnii mi-sielóse pentru romani in altu sensu, decâtu numai cu scopu, cá fiacare din noi se le infruntamu cu tóta energi'a, ori-unde ne esu in cale. Mari sume disponibili póte se aiba ministrulu Tisza, pentru cá se fia fostu in stare de a cumpara vreo 150 de romani fruntasi adunati in Sibiu, totu cu câte 5000 pana la 10 mii florini de sufletu, si inca cu scopu cá acei membrii ai conferentiei se se adune la unu locu, spre a proclamá sistem'a actuala politica de cea mai stricatiósa si funesta, nu numai pentru poporulu romanesce, ci pentru statulu intregu si pentru monarchia. Mare nebunu ar trebui se fia unu ministeriu ori-care, daca elu ar plati sume grele, numai cá ómenii se denuntie sistem'a presenta la tronu si la tóta lumea in modulu si in terminii precum fu denuntiatu in siedinti'a din 14 Maiu atātu prin raportulu memorabile alu d-lui Vinc. Babesiu, cātu si chiaru prin resolutiunile luate de cátra adunare cu adeveratu entusiasmu.

In cātu pentru distinctiunea reutatiósa si clandestina ce se încerca a se face intre „passivisti uniti si passivisti neuniti", de nu amu traí intru o epoca plina de crise, de nu amu cunósce si atāti ómeni slabi de angeru, usioru crelietori, nici cá o amu fi memoratu; dara si asia numai cātu o

semnalamu cá pe o faima a carei absurditate este data pe façia chiaru prin list'a membriloru conferentiei si cu atātu mai multu prin numele oratoriloru din ambele partide politice, cá si din ambele biserici.*)

Dar' apoi éta cá anume cele trei diarie din Clusiu, adeca „Magyar Polgár" si „Kelet", ambele gubernamentali fanatiche, cum si kossuthianulu „Ellenzék" dupace publicara nu numai partea cea mai mare a desbateriloru, ci si resolutiunea si program'a conferentiei romanesce, venira atātu in confusiune cātu si furia, si se intréba, care din romani aru fi mai periculosi, activistii sau passivistii, apoi inchiaie cerendu cá toti se se dea in judecata criminala cá conspiratori, cá rebelli, si: la temnitia cu romanii „tömlöczbe velük", racnesce kossuthianulu in Nr. seu din 16 Maiu; atātu numai, cá au trecut acea epoca, in care tata-seu si unchii sei bateau, inpuscau, taiau si spendiurau dupa poft'a ánimei, cá cei maiselbatici basi-buzuci turcesci. De repetite-ori róga pe ministeriu, pe procurori, pe judecatorii de instructiune cá se intente processu la toti romanii si se'i dea in grij'a temnicierului. (Ily dolgokat nem pennával szokás igazítani, hanem államügyésszel, vizsgáló biroval és börtönmesterrel.)

Parintii loru au facut'o multu mai simplu in Maiu 1848 dupa adunarea cea mare dela Blasiu, cá-ci in locu de a da in judecata pe ómenii carii participasera la aceea in urmarea concessiunei venite dela gubernulu tieriei, subprefectii (szolgabiro) si posessorii ii prindeau pe care unde se intemplá, si intindiendu'i pe banca, le puneau cartea de salva gvardia pe fundu, preste care haiducii le trageau câte 25 pana la 50 si 100 betie de alunu verde. Acei tiranuti din Clusiu se incerce a'si simplifica si astadata operatiunea.

Ei nu voru se audia, necum de autonomi'a Transilvaniei, dara nici macaru de viétia nationala a romaniloru, éra candu citira cá romanii sunt prea decisi a se oppune la ori-ce magiarisare, furia loru devení furia de tigrii. Postulatulu de autonomia nationala ii baga in bóla si intréba, cá pe care teritoriu voimu noi se ne folosimu de autonomi'a nóstra nationala. Fára indoiéla cá aici undeva pe pamentu, si nicidecum in luna sau in nuori. Se nu audia nici de monarchi'a austriaca, pentru-cá 'i apuca ametieli si lesínu, si este curiosu, cá suntemu tractati de tradatori nu numai din caus'a regatului Romaniei, ci si daca pomenimu de Austri'a si de imperatulu Austriei.

(Va urmá.)

Irlandi'a sau Erin.

(Urmare.)

Dupa dictatur'a lui Cromwell restaurandu-se regalitatea sub Carolu II. persecutiunea sangerósa a catholiciloru s'a curmatu, dara cele mai multe averi confiscate dela ei au remasu totu in posesiunea rapitoriloru, de unde s'au pornitu mii de processe desperate si ruinatorie pe dieci de ani, adeca processe de care generatiunea betrana din Ungari'a si mai alesu din Transilvani'a vediuse totu cu miile, de care mai sunt si asta-di nenumerate, mai próspe de câte 20, mai vechi de câte 50 pana la 90 de ani, buna-óra, cá processele dintre sasi si romani pentru hotara, dintre nasu-denii cu grafi si cu baroni, dintre romanii si grecii din Brasiovu pentru biserica si pentru mosiile donate de cátra ultimulu principe Brancovanu si unu legionu de altele, urbariali, de comassatiune, segregatiune, iobagía, dileria, paduritu, pasiunatu, carciumaritu, moraritu, macelaritu etc., mai totu processe lupesci si ursesci.

Sub Jacobu II cá rege catholicu incepù reactiunea catholica; dara fanaticismulu religiosu mai éra de ambe parti atātu de turbatu, cātu insusi Wilhelm de Orani'a ginere alu lui Jacobu, dara calvinu de religiune, se ridicá cu arme in contra socru-seu, care in locu se se apere, cuprinsu de frica, in 23 Dec. 1688 fugí in Franci'a la Ludovicu XIV si tronurile Britaniei (Angli'a, Scoti'a, Irlandi'a) le ocupá ginere-seu. In urmatoriulu anu Jacobu se încercá se reocupe corón'a cu ajutoriulu Franciei, perdù inse dóue batalii mari. Se inchiaie unu tractatu de pace, prin care se asigurá irlandiloru exercitiulu liberu alu religiunei tocma pe candu si Transilvani'a inchiaie tractatulu seu cu imperatulu Leopoldu cuprinsu in cunoscut'a diploma din 1691, dara 12 mii de irlandi, carii luptasera pentru Jacobu se exilara in Americ'a, éra parlamentulu Angliei incalcandu preste alu Irlandiei,

*) Se va publica si list'a membriloru.

confiscá din nou unu milionu de jugere (holde, pogóne) de pamentu dela locuitorii catholici si le imparti cá ori-ce capitanu de hoti, la locuitorii angliei de confessiunea reformata.

In acelasiu timpulu anglii locuitori pe la cetatile ocupate de ei in Irlandi'a formandu asia numite societati Orane (Orangemen), luara pe catholici la góna fanatiche, silindu'i de frica a merge la bisericile calvinesce. In legatura cu acésta barbaria a cetatieniloru angliei, parlamentulu din Londr'a decretá câteva legi penali contra catholiciloru, atātu de barbarez, in cātu nu le au intrecutu nici legile ardelene si nici chiaru cele turcesce indreptate asupra christianiloru (Penal laws). In puterea acelu legi toti episcopii si archimandritii (abates) catholici au fostu goniti afara din Irlandi'a, tocma asia precum erau goniti in acelasiu secolu preotii catholici si gr.-orientali romanesce din Transilvani'a (oláh kalugerek); éra parochii dela sate erau pedepsiti aspru, daca aru fi cutediatu se ésa in vre-o afacere preste fruntariile comitatului (districtului). Nici-unu catholicu irlandu nu potea fi aplicatu in vre-unu oficiu publicu, precum in acelasiu secolu nu potea nici unu romanu gr. orientalu in Transilvani'a; nici proprietate de pamentu nu éra permisa irlandiloru, daca nu se calviniau, curatu asia cá in Transilvani'a, nici a lua in casatoria vre-o protestanta si nici chiaru a face testamentu, precum nu poteau face nici iobagii din Transilvani'a; in fine precum aici la noi locuitoriloru nenobili din comitate pana la imperatulu Josifu II nu le éra permis a tiné cai nici a amblá calare, cá se nu se dedea a amblá iute, asia in Irlandi'a éra lege, cá catholicii se nu póta tiné calu de pretiu mai mare cá de cinci libre sterline (50 florini v. a.) si ori ce protestantu éra in dreptu se te oprésca in drumu, si daca i se parea lui de calulu teu, se te traga din siea, se'ti numere cinci sterline, se mi-ti incalece si se mi-te lase pe tine buzatu. Acestea nu sunt fabule, ci sunt legi anglese codificate la timpulu seu in tóta regul'a.

Nimicu mai naturalu, decâtu cá legile acelea barbarez, dictate de fanaticismulu religiosu si nationalu, de ura inflacarata si resbunare feroce, se provóce la tóta poporatiunea catholica din Irlandi'a intocma aceleasi pasiuni, se dea nascere la comploturi si conspiratiuni revolutionarie, heredite din parinti la fii, nepoti si stranepoti pana in diu'a de adi. Vre-o 70 de ani irlandii au suferitu infundati, cá si cum aru fi voitu se adórma pe vrasmasii loru. In a. 1760 aparù pe neasteptate o societate de ómeni sub nume de Whiteboys, care se traduce cu fectiori albi, din cauza cá ei portáu camesi albe preste celelalte vesmente. Acea trupa de conspirati se recrutá mai multu numai din clasa de dileri muncitori si din asia numiti farmeri (arendasi, chiriasi) mici, aruncati pe strade din colibele (bodeiele, suteranele) si din gradin'a loru de cartofi, ordiu si ovesu, din care facu ei pane. Acei conspirati se adunau pe la mai multe tñuturi, totu in capu de nópte, cá se'si impartia rolele, care steteau intru a bate, a pedepsí, a si omóri in casuri anumite, pe proprietari tirani, pe popi calvinesce fanatici persecutori, pe agenti si functionari angliei brutali si asupritori, dara si pe ori ce catholicu care ar fi cutediatu, sau a'i denuntia, sau a stá cá martoru asupr'a loru. La trei ani mai esira si alti conspirati numiti Hearts of oak, adeca ánimi de stejariu. Tóte acelea comploturi in locu de a folosi, mai virtosu incordara ur'a si resbunarea angliloru.

A trebuitu se vina maréti'a revolutiune a coloniiloru anglo-americane si dela 1789 inainte revolutiunea cea mare si teribila a Franciei, pentru cá se póta resuflá si poporulu Irlandiei ceva mai usioru de sub jugulu tiraniei cumplite si nerusinate. Incependu dela 1779 irlandii se invoira intru sene, cá se caute tóte ocaziunile spre a se deprinde in arme, fara sgomotu si parada. In doi ani avura preste 50 de mii voluntari. Mai tardiu conducatorii irlandiloru tramisera delegati la Parisu spre a cere ajutoriulu Franciei. Aflandu angliei despre acelea si alte mesuri preparative ale poporului iru, spre a impedeá o revolutiune generale, parlamentulu din London se induplecá se abróge (anule) mai multe legi afurisite penali, si se invoi la restabilirea autonomiei legislative, adeca la reinfintiarea parlamentului Irlandiei in capital'a Dublin; se recunoscú catholiciloru dreptulu de a'si poté cumperá proprietati immobili si de a infintiá scóle confessionali, cum si a oficiá s. liturgia si alte ceremonii bisericesci in publicu. Dupa 14 ani, adeca la 1793 poporulu iru mai stórse, de si cu fórté mari greutati, inca câteva drepturi, precum: de a poté fi chiamati si ascultati cá martori la judecati, de a face comerciu, a invetiá si exercitá

profesiuni, a pot  fi advocati, a inchiaie casatorii si cu persoane protestante, a nu mai fi pedepsiti cu temnitia si in bani, daca nu mergu la biserica protestanilor, a fi aplicati si la unele deregatorii inferioare. Un'a din tiraniile cele mai revoltatoare era indatorirea poporului catholicu de a da dieciuela din toate productele lor la popii protestanti asia, precum au datu romanii la noi, preste acesta a'si mai tine si pe preotii lor. Multi dintre popii calvinesi erau foarte brutali intru executarea dieciuelilor, din care cauza se forma asupra lor una alta societate secreta, numita Rightboys, adeca fetiorii dreptului, cari bateau cumplitu pe popii tirani, ca si pe cei ce le mai duceau dieciueli.

In decursulu revolutiunei franceze se forma United Irishmen, adeca uniunea tuturor irlandilor, despre a carei activitate vomu citi in altu numeru.

(Va urm .)

Ungaria.

Capital'a Ungariei innota in parade si solemnitati. Frumos'a parechia imperatésca arhiducele Rudolfulu cu arhiduces'a Stefani'a venira pe 18 Maiu in Budapesta, unde li se facu o primire din cele mai pompoase, in catu se vedu chiaru si din program'a publicata de mai inainte, ca aceea capitala voiesce a rivalisa, a se intrece cu Vien'a, in luxu, in discursuri de buna venire, in ospetie si baluri, in mii de stindarte si iluminatii. Diferenti'a inse a fostu totdeauna, este si asta-di esentiale. Altu spirit, alte portari la austriaci si cu totul altele la unguri. Dela Budapesta augustii nou casatoriti voru trece la Prag'a, unde poporatiunea Boemiei, si de altumentrea multu mai bogata si mai industriosa de catu a Ungariei, se prepara se faca o primire precum nu a mai vedutu acea capitala. De acestea pompe si solemnitati se bucura multu si clasa industriarilor mici, ca si a muncitorilor, din cauza ca versandu-se cu acestea ocaziuni cateva milioane de catre clasele cele mai bogate pe mii de obiecte, ca si pe munc'a bracialor, apuca tota seracimea cate ceva. S'a datu inse si la cei mai renumiti artisti ocaziuni foarte multe de a trage din acelea ospetie o multime de folose, ca-ci s'au versatu si pe lucruri de arta cu sutele de mii.

Cu puinu mai inainte ducele de Wales, adeca fiulu celu mai mare alu reginei Victoriei si herede alu cor nelor Britaniei mari, venindu dela nunt'a din Vien'a, petrecu 2—3 zile si in capital'a Ungariei, unde mai fusese si in 1874. Magnatii ii facura si asta-data una primire din cele mai caldure.

Diet'a totu mai lucra; se pare inse ca preste puinu se va dissolve, pentru-ca in terminulu prevedutu de lege pasindu-se la alegeri nouă, se se convóce alt'a.

Romania.

Patru zile nu primiseram nici-unu diariu si nici alte sciri private. Stricatiunile infricosiate facute la calea ferata, ca si la drumuri asternute, nu numai in munti. ci si la siesu, anume intre Campin'a si Ploiesci, ne explica tota acesta intardiare venita foarte preste mana mai virtosu comerului, inse si miilor de caletori cari mergu din toate partile tiei pe mane domineca la Bucuresti, spre a ved  solemnitatea incoronarei regelui Romaniei si a reginei sale. Ea nu va fi incoronare insoita de datine ruginite, resturi din evulu mediu, va fi inse o manifestatiune grandioasa a suveranitatii nationale si a potestatii statului romanescu, reprezentate si  resicum infaciosiata in persoana regelui. Se spune ca poporatiunea capitalei facu din indemnulu propriu preparative, care intrecu departe totu ce se vedu in program'a oficiala.

Revista politica.

Din Russi'a. Dupa sciri autentice din 14 pana in 16 Maiu n. revoltele contra jidovilor s'au intinsu dela Chisinau preste tota Russi'a meridionale nu numai pe la orasie mari, ci si pe la altele mici. La Odessa fusera spoliati, batuti si schilaviti nu numai evrei, ci si cativa greci bogati. In Berdizsecu s'a datu si focu la mai multe case jidovesi. In Woloczysky la fruntariile Galitiei s'au devastatu si ruinatu 40 de case, era unu evreu fu omoritu. La Losova, Romni, Smela si la cateva sate s'a intemplat totu asemenea. In Chisinau si Odessa se proclam  legea martiale. Fuga evreilor spre Galiti'a s'a inceputu din toate

partile. In aceleasi zile se intemplara mici revolte si in St. Petersburg.

In Itali'a ministeriulu Cairoli isi dete dimisiunea mai vertosu din cauza afacerilor tunisiane; este inse mare indoieala, daca dn. Sella va fi in stare se compuna unu ministeriu mai aptu de a duce statulu preste actual'a crisa.

Din Bulgari'a. O partida foarte mare de bulgari nu voru se lase pe principele Alexandru ca se renuntie la tron. Intr'aceea diariulu „Romanulu” isi descopere in termini foarte grei temerea, ca pacea in Orientu nu va fi de nici o durata.

Correspondentie particularie ale „Observatoriului”.

(Urmare si fine.)

Mai departe totu spre scopulu susu mentionatu, prin facultatii colectanti Joana Priponu et consocii au incursu dela urmatoarele comune si adeca:

Fenesiu. On. d. Nicolae Toderescu preotu gr.-cath. 4 fl., P. Todecescu 1 fl. 10 cr., M. Laslau preotu gr.-orient. 20 cr., Vasile Voda jude com. 40 cr. si dela poporu 2 fl. 10 cr.

Valea Dotului. Dela poporu 80 cr. Presc'a. Comun'a Presc'a 1 fl. 90 cr. si dela poporu 1 fl. 50 cr.

Alba-Juli'a. On. d. Mateiu Nicola adv. 1 fl., G. Filipu 1 fl., P. Nicolae 1 fl. si dela poporu 2 fl. 65 cr.

Partosiu. Comun'a Partosiu 1 fl. 30 cr. si dela poporu 30 cr.

Cutu. Curtea sem. gr.-cath. 50 cr. si dela poporu 70 cr.

Springu. Dela biserica 50 cr. si dela poporu 2 fl.

Ghirbomu. Dela comun'a gr.-cath. 1 fl. 10 cr. Berve. Dela poporu 1 fl. 65 cr.

Stroja. Biserica gr.-cath. 1 fl.

Haprii romana. On. d. Clementu Munteanu preotu 20 cr., Parochia gr.-cath. 1 fl. si dela poporu 50 cr.

Siardu. Biserica gr.-cath. 1 fl. si dela poporu 75 cr.

Metesiu. Biserica gr.-cath. 50 cr. Petresiori. N. N. 20 cr.

Zlatna. DD. Bakisi Endre 1 fl., Pamfilu Plasce 20 cr., Petru Pavelu 1 fl., dela poporu 3 fl. 49 cr.

V. Lupsi'a. D-n'a T. Cioranu 20 cr. si dela poporu 20 cr.

Ofenbaia. On. d. J. Danciu adm. pp. 50 cr., J. Rosanu 50 cr., Valeria Munteanu 50 cr., N. 14 cr., P. Joana 10 cr., L. Hermann 50 cr., dela Poporu 1 fl. 60 cr., J. Pestela preotu gr.-cath. 10 cr.

Salcia. Ghidwi 20 cr., N. N. 40 cr.

Turd'a. On. d. Lugosianu ppp. 50 cr. si dela poporu 40 cr.

Copandu. Dela poporu 80 cr.

Sindu. Comun'a bis. 2 fl. 20 cr., S. 15 cr.

Cianu. Comun'a bis. 6 fl. 50 cr.

Ajton. Comun'a 2 fl. 60 cr., D. Vasile primariu 40 cr.

Rediu. Comun'a gr.-cath. 5 fl. 50 cr., Teleknu 20 cr.

Jelesiu. Eclesia din Jelesiu 1 fl., Comun'a 1 fl. Szent Martinu. Dela poporu 90 cr.

Indolu. Comun'a bis. gr.-cath. 2 fl., on. d. P. Vlas'a 50 cr., P. Birlea invetiatoru 20 cr., Biserica din Indolu 1 fl.

Petridulu inf. Comun'a bis. 2 fl. 25 cr., J. Bolintu 20 cr., B. Belu invetiatoru 20 cr. M. V. 20 cr.

Petridulu mediu. Simeonu Popu 30 cr., Comun'a 80 cr.

Petridulu sup. Comun'a 1 fl., J. Deacu 50 cr., dela poporu 70 cr.

Varfalau. Dela poporu 1 fl. 80 cr., dela Bis. 40 cr., P. Vocsi 40 cr., J. Lucaci 20 cr., Rakosianu 1 fl. 80 cr., B. P. 20 cr.

Mohaciu. Dela poporu 2 fl. 50 cr., St. Colceriu 50 cr., bis. gr.-cath. 1 fl.

Dumbraulu. Bis. gr.-cath. 1 fl., P. Stefanu 30 cr., Comun'a 1 fl. 50 cr., T. Paulu 20 cr.

Ciugudu. Biserica 1 fl., Comun'a 70 cr., C. L. 30 cr.

Cicau. Dela poporu 1 fl., biserica 60 cr.

Cacov'a. Dela biserica 1 fl.

Aiudulu sup. Dela Bis. 1 fl. 70 cr., dela poporu 5 fl. 48 cr.

Teusiu. Dela comun'a Teusiu 5 fl., Societatea din Teusiu 1 fl.

Alunisiu. Dela poporu 3 fl. 50 cr., Bis. 1 fl., P. Gerghely 50 cr., N. Sándor 10 cr.

Poian'a. Dela Comun'a 3 fl. 50 cr., Asztalos Sándor 1 fl., N. 17 cr.

Ghirusiu. Dela poporu 6 fl., Biserica greco-cath. 1 fl.

Arlun'a. N. N. 1 fl. 20 cr., B. 30 cr., Unu doctorandu de theologia 10 cr., Elen'a S. 10 cr., Bis. din Arlun'a 1 fl., T. Miclosu 50 cr., Bis. Hador 1 fl., N. 10 cr.

Chetia. Dela Comun'a 1 fl. 20 cr., N. N. 20 cr., Cineva 40 cr., din lada Bis. 2 fl.

Bogata. Din lad'a bis. 1 fl., J. Moldovanu 30 cr., J. C. 20 cr.

Budiulu de Campia 1 fl. 30 cr.

Oculisiulu mare. D-n'a Florentina M. 1 fl., N. Manciu preotu gr.-or. 1 fl., Andreiu C. 30 cr., P. Stefanu jude com. 50 cr., dela poporu 2 fl. 50 cr., C. Ghegescu preotu 1 fl., J. Samoilu preotu gr.-cath. 20 cr., Bis. 60 cr., V. Nemesiu 40 cr., Unu credinciosu 20 cr.

Veresmortu. Dela poporu 1 fl., J. Demetriu 30 cr.

Stremtiu. N. N. 10 cr.

Cetea. Bis. gr.-cath. 80 cr.

Galda sup. Bis. gr.-cath. 1 fl., D. S. 20 cr., G. L. 20 cr., Stefanu Presia 40 cr., dela poporu 34 cr., dela o biserica 1 fl., N. 20 cr.

Dintre Galde. Bis. gr.-cath. 1 fl., J. Nistoru primariu 30 cr., T. Popu Birlea preotu 50 cr., Clementu Popescu preotu gr.-or. 40 cr.

Sum'a totala 243 fl. 29 cr. v. a. 2 mii sindile si 1 cruce aurita.

Sohodolu, in 4 Maiu 1881.

Radu Jantea,
preotu gr.-cath.

Sciri diverse.

— (Necrologu). Jonu Turcu ca frate dulce in numele seu, alu matusielor repausatului despre tata: Samfira si Dominica Turcu si alu matusiei despre mama: Agnes Perger mar. Zongor; mai departe in numele verilor si verisiorelor repausatului: Jonu, Alesandru, Vasiliu, George Turcu, Carolin'a Turcu mar. Josefu Costinu preotu, Ana Turcu, Jonu si Michaela Ratiu si Adalbert Zongor; in fine in numele tateisiei repausatului: Juliana Rutia ved. Aron Turcu, — precum si in numele amicilor si cunoscutilor repausatului cu  nima franta de durere anuncia, ca prea iubitulu seu frate, resp. nepotu si veru, amicu bunu si sinceru

Vasiliu Turcu de Mez -Szak l,

juristu absolutu, cadetu de militii in statulu concediatu si practicantu in conceptu la tribunalulu reg. ung. din locu, dupa unu morbu indelungatu in flórea vietii abia in etate de 27 ani a incetatu din vietia in 5 Maiu la  r'a 10 p. m.

Tenerulu decedatu inca ca gimnasistu perdiendu'si pe bunulu seu parinte Teodoru Turcu, fostu parochu in comun'a Siarmasiulu mare, singuru si'a continuatu studiulu absolvindu facultatea juridica si scol'a de ofirci pentru militii cu distinctiune; elu a fostu unu talentu extraordinariu, caracteru firmu, asia catu in elu nu numai frate-seu nepotintiosu, caruia ca fostu curatore, ii era unu conducatoriu, a perdutu unu razimu forte, ci si natiunea romana a perdutu intr'insulu unu fiu, carele prin talentulu si caracterulu seu celu firmu promitea a'i fi unu barbatu rar.

Osamentele repausatului tnendu-se servitiulu dupa ritulu biserice gr. cath. s'au astrucatu in cimiteriulu gr. cath. localu in 8 Maiu la  r'a 3. p. m. dela locuinti'a sa din strad'a Sangiorgiului.

Tergulu-Muriasiului.

Fia-i tierin'a usiora si memori'a neuitata!

— (La Budapesta si la Bucuresti). Escelenti'a sa domnulu arhiepiscopu si mitropolitu Mironu Romanu s'a intorsu dela Vien'a numai in 12 Maiu impreuna cu domnii generali carii mersesera de aici spre a asista la solemnitatea cununiei imperatesci; in 16 inse a si plecatu la Budapesta insoitu de rever. sa domnulu archimandritu si vicariu Nicolae Popea. A plecatu si dn. deputatu Part. Cosma.

Din ordinu prea inaltu escel. sa dn. comandante gen. fml. Bauer insoitu de unu colonelu, 1 maioru si 1 capitanu, au mersu la Bucuresti spre a asista la actulu incoronarei regelui Romaniei Carolu I si a felicit  pe Maiestatea sa in numele Maiestatiei sale imperatului si Regelui nostru Franciscu Josifu I.

— Pe lini'a Ploiesci-Predealu, trenulu p te circula numai pana la Boboli'a. Adi diminetia, pentru incercare a plecatu unu trenu spre Campin'a, dara nu a pututu inainta de catu pana la Boboli'a.

Comunicatiunea telegrafica e restabilita.

— Impregiurulu Ivestiloru, sunt septe sate inundate; ap'a a trecut pe alocurea chiaru peste coperisiulu caselor. Locuitorii se scotu cu plute.

— In plas'a Sabarului (Ilfov) sunt asemenea inundatiuni:

Sabarulu, Ciorogarlu si Ilfovetiulu s'au impreunatu si au inundatu.

— Lini'a ferata Verciorova-Bucuresti e buna. Transportulu se face cu  re-care intardiare intre Titu si Ghergani, inse fara nici unu pericolu.

Lini'a Bucuresti-Iticani este restabilita pretotindenea, afara de distantia intre Hanulu Conachi si Serbesci.

S'au luat mesuri inse, ca pe acesta distantia se se faca transportulu cu trasuri.

— Riusiorulu ce trece prin Rucaru (jud. Muscelu) a debordatu si a inecat 30 case, care sunt inca incungurate de apa.

Dimboviti'a a luat o casa; a distrusu podiscea ce era peste ea si a ruptu iazurile ferestraelor.

— Dela Domnesci (pl. Sabarulu, jud. Ilfov) se anuntia ca Argesiulu s'a reversatu si a inundatu fenatiurile si semenaturile.

130 case din comunele: Ordoreanu (catunu), Buda,

Tieghesiu, Glogoveanu si Cornetulu sunt inundate. Satenii s'au retrasu din vreme cu familiile si vitele lor. (Rom.)

Bibliografia.

Amu avea se mai inregistrămu si alte publicatiuni aparute mai de curēndu, precum si se le insoțimu de câte o recensiune, astadata inse nu ne aflamu in stare de a face mai multu, de câtu numai a comunică titlulu fiacareia:

— La Alma. Povesti nouē pentru copii, de Constanti'a de Dunca-Schiau. Sibiu. Tipariulu Tipografiei archidiececane 1881. Pretiulu 50 c. — 1 leu 30 bani.

— Economi'a rurala sau Agricultur'a, crescerea animaleloru de casa, conducerea economiei si comtabilitatea economica, legumaritul, cultur'a floriloru, pomaritul, cultur'a vinelor, stuparitul, cultur'a vermiloru de metasa, crescerea arboriloru si cultur'a paduriloru, cu unu adausu din industri'a agricola. Compusa, in usulu scōleloru si alu agricultoriloru, de Stefanu Popu, profesorul de economi'a rurala la facultatea teologica si la institutul pedagogicu din Blasiu, membru alu Comisiunei scolastice archidiececane, membru ordinariu alu asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, si alu reuniunei stupariloru din Carniol'i'a. Cu 142 ilustratiuni, intercalate in tecstu. Blasiu, 1881. Tipografi'a Seminarului gr.-cath. Pretiulu: brosiuratu 2 fl. — 5 lei noi; legatu 2 fl. 30 cr. — 5 lei 80 bani.

— Psihologi'a empirica sēu sciintia pentru sufletu intre marginile observatiunei de J. Popescu. Sibiu 1881. Form. 8-vo. Pag. 290. Acēsta este a sieptea publicatiune pedagogica a domnului protopopu si professoru Ioanu Popescu.

Literariu.

Unu monumentu pusu lui Augustu Tr. Laurianu.

(Urmare.)

9. In cele spuse până aci despre elementulu etimologicu alu cuventeloru amu avutu in vedere numai intielesulu acestora, fără nici unu respectu la partea esterna sau fonetica; si chiaru pentru intielesu amu produsu că exemple vorbe, cari esprimu concepte mai multu sau mai puținu apropiata de sensuri. Se intielege inse de sene, că dificultatile de a se orientă in semnificatiunile cuventelor, cari că de, a, in, precepere, mente, ratiune, etc., esprimu sau relatiuni, sau concepte mai multu sau mai puținu curatu ideali, caută se fia si mai mari, si prin urmare ajutoriulu etimologiei si mai necesariu. Ce se atinge acum de partea esterna a cuventelor, nemesurat'a multime de vorbe, ce s'a formatu si se pōte formă intr'o limba, se trage, prin derivatiune si compositiune, din unu numeru de vorbe numite radecine, numeru asiā de micu, in câtu in cele mai avute limbe nu trece preste câteva sute.

Etimologi'a dara, suindu-se dela o vorba derivata la ceea din care a esitu immediatu, si dela acēsta, daca si dins'a e derivata, la alt'a mai primitiva, si continuandu asiā până la radecina, reduce tōta materi'a limbei la unu micu numeru de cuvente, usioru de invetiatu si pentru memori'a cea mai nefericita. Reducerea, că se dicemu asiā, la cea mai simpla expresiune a limbei, atātu in partea ei interna, câtu si in cea esterna, cercetarea si aflarea principiiloru limbei, lege impusa mintei nōstre pentru ver-ce ramura de cunoscintie; ēca, in resumatu, titlulu de recomandare a etimologiei la cea mai seriōsa luare aminte a lessicografului. Ce se atinge, in parte, de etimologi'a cuventelor din dictionariulu limbei romane, avemu puține de spusu. Cuventele curatu romanice se impartu, in respectulu etimologicu in dōue categorii: unele, si acestea suntu cele mai multe, au, cu puține modificari, aceleasi sunete cu vorbele latine corespondenti in intielesu; altele, in numeru fōrte micu, de si totu latine, nu corespundu in partea fonetica cu vorbele latine de acelasi sensu. Fiinducă s'a adoptatu in principiu de a se dā si in limb'a latina insemnarea generale a fiacarui cuventu romanescu; si fiinducă, de regula, vorbele de aceeaasi compositiune fonetica au, in amendōue limbe, mai multu sau mai puținu si acelasi intielesu; de aceea pentru cuventele de antai'a categoria, cum arare, capra, ducere, facere, etc., ar fi fostu de prisosu a mai dā odatu in parentese cuventulu latinu, din care vine celu romanescu: numai la cuventele de a dōu'a categoria, că batere, focu, etc., cari se esplica in limb'a latina cu cuvente diferite: verberare, ignis, erā de lipsa se se puna in parentese si vorbele latine: batuere, focus, din cari provinu ale nōstre: batere, focu. Verbele de origine grecēca inca se presenta in dōue aspecte principali: unele, cari directu din limb'a greca au trecut in cea latina si prin acēsta in cele alalte limbe romanice; altele, cari nu se afla nici chiaru in limb'a greca, si cu atātu mai puțin in cea latina, ci au fostu mai tardiu formate din radecine grecesci si introduse, că termini de sciintie si arti, in limbele moderne. Pentru cele de antaiu, pe lângă form'a latina, se dā in parentese si cea greca cu scurte esplicari despre insemnarea lor propriā; pentru cele de alu doilea se dau in parentese numai elementele grecesci, din cari s'a formatu cuventulu, insoțite de scurte esplicatiuni asupra intielesului loru originariu. In fine pentru vorbele de origine grecēca, proprie numai limbei nōstre, că: teca, trufia, etc., se dā asemenea in parentese numai vōrb'a grecēca corespundietōria, insoțita si in acestu casu de scurte esplicatiuni asupra intielesului primitiv, pentru că din acestea se se lamurēca intielesurile metaforice, ce s'au potutu dezvoltă in ro-

manesce. Sunt inse vorbe, cari formate din radecine curatu latine, se afla numai in limb'a nōstra, fără a esiste nici in latin'a, nici in alta limba romanica: pentru asemeni vorbe, cum: cuptoriu, tieranu, etc., se dā in parentese form'a mai simpla a cuventului romanescu, din care sunt derivate. La cuventele romane, pentru cari nu se afla radecina in limb'a latina, dara cari occuru in alte limbe romanice, se voru produce formele din aceste din urma limbe. De asemenea se voru alatură la cuventele, cari nu'su de origine romanica, vorbele corespondenti din un'a sau mai multe limbe, in cari se afla acele cuvente. Acestu din urma casu, dupa câte s'au spusu asupra cuprinsului dictionariului si glossariului, se va intemplă desu in glossariu, dara raru si esceptionale in dictionariu. Din cause usiōre de intielesu, nepotendu-se face usu de câtu de litere latine si grecesci, se dau cu ortografi'a loru numai vorbele limbei grecesci sau ale acelor limbe straine prin origine de a nōstra, cari se scriu cu litere latine; pentru vorbele, cari vinu din alte limbe, se spune numai in câteva cuvente, fara se se scria ele in form'a ce au in acele limbe, de ce origine suntu. Se afla inse vorbe in limb'a romana, a caroru origine, in starea de asta-di a filologiei nationale, nu este inca cunoscuta: la acestea se spune curatu si lamuritu, că nu se scie din ce fontane provinu, sau, cum se intempla mai alesu in glossariu, se facu incercari critice de a li se descoperi originea. In fine, fiinducă intielesulu primitiv alu adeveratelor radecine este, cum s'a aretatu mai susu, de o asiā de mare insemnatate pentru o luminata si afunda precepere a limbei; de aceea, cându radecin'a latina'si are corespondinti'a sa in limbele de aceeaasi familia cu dins'a, mai alesu in cea greca, se dā si form'a radecinei din aceste limbe, pentru că numai prin compararea intielesuriloru ce are aceeaasi radecina in mai multe limbe, se pōte surprinde semnificatiunea ei primitiva, fara se mai adaugemu, că prin acestu procesu se va desteptă in junimea nōstra gustulu studiului comparativu alu limbeloru, a cărui lipsa a ajunsu se se simtia adi asiā de tare. Cu acelasi scopu, si că se se dé aceleiasi junimi unu midiolocu de a studiā, pe lângă limb'a latina, si celelalte limbe romanice, ce posedu literature asiā de avute si frumōse, la vorbele cele mai usuali si popularie, se dau, pe lângă cuventulu latinu, si cuventele italiene, ispane si francece corespondenti atātu in forma, câtu si in intielesu. Prin acēsta din urma imbunetate Dictionariulu limbei romane va fi utile si acelora dintre straini, cari nu aru cunōsce limb'a latina, si aru dorī a studiā limb'a romana.

10. Prin elementulu gramaticale, in insemnarea restrinsa ce dāmu aici vorbei, intielegemu numai acele puncte de vedere, din cari se considera si se cercetēdia unu cuventu in partea gramaticiei asiā numita etimologica sau analitica, cu esclusiune prin urmare de ver-ce puncte de vedere, sub care cuventulu se considera in partea gramaticiei sintactica sau sintetica. Indata-ce cuventulu intra in relatiune cu alte cuvente, elu pōte luā multe si diverse intielesuri, cari atingu fiinti'a interna a cuventului, despre care ne vomu ocupā mai la vale. In acestu intielesu restrinsu elementulu gramaticale, intru câtu pōte intrā in dictionariu, cuprinde trei pārti principale: 1. speci'a sau natur'a cuventului; 2. neregularitatile de pronuntia; 3. neregularitatile de flessiune. Speci'a cere se se arete, de care din acele categorii, in cari gramatic'a a classatu cuventele dupa intielesulu lor, se tīne cuventulu, ce se descrie; se se spuna, cu alte vorbe, daca cuventulu e substantivu, adjectivu, pronume, verbu, partiepiu, prepusetiune, conjunctiune. Abreviatiunile, de cari, pentru mai multa deslucire, ne amu feritu, pe câtu amu potutu, s'au admisu numai pentru acestu scopu, cum si spre a aretā genulu la substantive, sau la vorbe, asiā in câtu:

s. = substantivu, conj. = conjunctiune, adj. = adjectivu, interj. = interjectiune, v. = verbu, m. = masculinu, part. = participiu, f. = femininu, pr. = prepusetiune, et. = eterogeniu, a. = activu, intr. = intransitivu, pas. = passivu, tr. = transitivu, recip. = reciproc. t. s. = tōte sensurile sau semnificarile. (Va urmā.)

Reflectati fiindu cu ocaziunea conferentiei electorale, că publicarea, pōte si comentarea actelor ei va tīnea vreo 3 septemani, si că agitatiunile electorali din ambele tieri, apoi alegerile au se duredie până in miediuulu verei, dupa care va urmā espositiunea si alaturea cu tōte acestea multime de evenimente interne si externe, deschidemu abonamentu nou dela 1/13 Maiu pe 5 luni, adeca până la 30 Septembrie a. c. cu v. a. 3 fl. 30 cri. v. a. sau in afara cu 10 franci.

Redactiunea.

Pretiurile cerealeloru

si altoru obiecte de traiu au fostu la

17 Maiu st. n. in Sibiu:

Grâu, dupa calitatii	1	hectolitru fl.	6.90—7.70
Grâu, amestecat	1	"	5.70—6.50
Secara	1	"	5.50—5.90
Papusiou	1	"	3.20—3.60
Ordiu	1	"	—
Ovesu	1	"	2.30—2.50
Cartofi	1	"	1.60—2.—
Mazare	1	hectolitru fl.	9.—10.—
Linte	1	"	11.—12.—
Fasole	1	"	4.50—5.—
Lardu (slanina)	50	Kilogram.	35.—36.—
Untura (unsōre topita)	50	"	34—35
Carne de vita	1	"	44—46
Oua 10 de	1	"	—15

Cursulu bursei din Vien'a si Pest'a

in 17 Maiu st. n.

	Vien'a	Pest'a
Rent'a de auru unguresca	117.60	117.65
I emisiune de oblig. de statulu dela drumulu de feru orientalu ung.	91.35	91.30
II emisiune de oblig. de statulu dela drumulu de feru orient. ung.	108.50	108.25
Oblig. de statulu dela 1876 de ale drumului de feru orient. ung.	96.90	96.50
Inprumutulu drumuriloru de feru ung.	133.40	133.50
Obligatiuni ung. de rescumperarea pamentului	99.—	98.50
Obligatiuni ung. cu clausul'a de sortire	97.75	97.50
Obligatiuni urbariale temesiane	97.50	97.50
Obligatiuni urb. temesiane cu clausul'a de sortire	97.30	97.50
Obligatiuni urbariale transilvane	97.—	97.50
Obligatiuni urbariale croato-slavone	98.—	—
Obligatiuni ung. de rescumpararea diecimei de vinu	95.75	95.75
Datorie de statulu austriacu in chartie	77.40	77.50
Datoria de statulu in argintu	77.75	77.75
Rent'a de auru austriacu	95.45	96.20
Sorti de statulu dela 1860	132.75	134.—
Actiuni de banca austro-ung.	831.—	840.—
Actiuni de banca de creditu ung.	352.10	354.—
Actiuni de creditu aust.	351.75	353.30
Sorti unguresci cu premii	118.50	117.—
Argintu	—	—
Galbini imper.	5.55	5.56
Napoleondorulu	9.31 1/2	9.31
100 marce nemtiesci	57.30	57.30

Cursuri de Bucuresei in lei noi (franci).

16 Maiu. st. n. 1881.

Obligatiuni rurali din 1580 convertite cu 6%	1. 100.— b.
Inprumutulu Oppenheim (Londra) din 1866 cu 8%	„ — „
Obligatiuni dominiali cu 8%	„ 108.— „
— Creditu fonciariu ruralu cu 7%	„ 106.— „
— Creditu fonciariu urbanu cu 7%	„ 104.— „
Inprumutulu municipale alu capitalei din 1875 cu 8%	„ 110.— „
Actiunile caliloru fer. rom. (Berlin) din 1866 cu 5%	„ — „
Obligatiuni din 1865 cu 6%	„ — „
Prioritati cu 8%	„ — „
Actiunile bancei nat. rom. de 500 franci	„ 990.— „
Actiunile bancei Roman'i'a din 1869 de 200 franci	„ 665.— „
Daci'a, comp. de ascur. din 1871 act. (fr. 500) 8%	„ 500.— „
Roman'i'a, compania de ascur., din 1875 cu 8% act. (200 l.) platitu 100	„ 154.— „
Rent'a romana din 1875	„ 89.— „
Diverse:	
Argintu contra auru	100. 3/4
Bilete hipotecarie contra auru	—
Florini val. austriaca	215. 1/4 „

Scrisori medicinale.

IV. Imflaturi de fōle.

Impreuna cu nutrimentulu ajunge si o cantitate orecare de aeru in stomacu si de aci in matie. La acēsta se mai adauge inca si desvoltarea de gase ce se intempla in decursulu mistuirii materieloru nutritive greu de consumatu. La persōne sanetose astufeliu de gase, disparu pe cale firēca. Oandu inse aceste gase afla unu obstacolu in matiuulu celu grosu, sau candu ele se desvōlta intr'o cantitate prea mare, a carei cauza este o stare nesanetōsa a aparatului mistuitoru, atunci are locu unu felu de durere de colica (dureri de fōle), partea inferiōra a corpului se imfla, pacientulu simte niste dureri ce se radiatia in organele si partile invecinate ale corpului, sufer de respiratiune grea, nadasieli, ba chiaru si lesinu, congestiuni de sange, durere de capu, obstructiuni violente etc. elu este indispus, se simte obositu si crede că sufer de unu greu morbu internu. Este necontestabilu, că imflaturi de fōle, care in cele mai multe casuri sunt cauzate prin o rea mistuire si prin incuiri de stomacu, potu fi urmate de morburu mai seriōse. Tractamentulu celu mai bunu pentru inlaturarea imflaturiloru de fōle este, daca cineva caută se departēdie causele acelorasi si le permite a esī pe cale firēca. Medicamente tari si prea lac-sative nu sunt de a se recomandă, pentru că cineva pōte scapā de acelu ōspe necomodu si adesea periculosu numai prin mijlōce care exercitiēdia in modu linu si excitatoru o influintia activa si intarītore asupra matiuului celu grosu.

Intre acele medicamente a caroru influintia este recunoscuta in modu fōrte laudatoru din partea mediciloru si care e compus din ingredientie nestricatiōse pentru corp, ocupa primul locu pilurile elvetiane ale farmacistului Brandt. Toturoru aceloru patienti, ale caroru suferintie sunt cauzate prin derangeat'a activitate a aparatului mistuitoru, precum sunt hēmorrhoidale, hypochondria, durerea de fōle si matie, se potu recomandă cu tōta caldura aceste piluri elvetiane intr'adeveru vindecātore. Pretiulu loru este asiā de moderatu, in câtu le pōte folosi chiaru celu mai seracu. Se afla de vendiare numai in dose de tinichea de 50 piluri cu 70 cr. si de 15 piluri cu 25 cr. la tōte farmaciile bune din intrēga Austri'a. Representanti dlii Brandt pentru Sibiu dlu Augustu Teutsch farmacistu si dlu Daniel Bērnardy pentru Muresiu-Osiorheiu tramitu aceste piluri si la comanda facuta prin scrisōre.

Schaffhause n. Candu inainte de acēsta cu unu anu am oferitu farmacistiloru din Austri'a spre vendiare pilurile mele elvetiane preparate conformu prescrieriloru medicinale, la inceputu s'au aflatu prea puțin dispusi a primī depositeoriulu pentru acestea. Cei mai multi erau rezervati si voiau mai antaiu se vēdia, ce primire voru afā pilurile elvetiane la medici si la publicu. De si acēsta impregiurare nu potea fi tocmai incurageātore pentru mine, totusi basatu pe medicii ce imi oferira concursulu loru si pe efectulu excelentu alu piluriloru elvetiane, amu avutu destula incredere in mine insumi pentru de a'mi dice, că aceste piluri isi voru face calea lor pe incetulu, dara cu atātu mai pe siguru.

Si asiā s'a si intemplatu. Cererea s'a desvoltatu incetu, dara cu atātu s'a maritu consumarea loru si asta-di mai tōte farmaciile intēgei monarchie austriace au in depositeoriulu pilurile elvetiane ale lui Rich. Brandt si multe mii, cari au de a multiam acestoru piluri insanetosiarea lor, contribuie la intinderea cercului de amici alu acestui medicamentu intr'adeveru vindecatoru. Exista multe medicamente, care precum au venit asiā au si disparutu, dara acolo unde pilurile elvetiane au aflatu odatu intrare, au scieutu a se si mātineu multu timpu. Aceste piluri elvetiane escelente prin efectulu loru curativu de sange si prin puterea loru excitātore pe care o exercitiēdia asupra stomacului si a matieloru, au fostu intrebuintate cu multu succes la obstructiuni, mistuire ne-perfecta, imflaturi de fōle impreunate cu dureri de capu, dureri in stomacu, de pieptu si de spinare, răgăitu, apathia si obosēla a estremitatiloru, ametieli, sange necuratu, tranzi si rheumatismu, grunati hēmorrhoidale, asthma, morburu de pele deformātore, bube, rani deschise, palpitatiuni de animă etc. si acestea piluri sunt de recomandatu cu preferintia femeiloru hysterice si nervōse, că unu medicamentu placutu, ce nu causēdia dureri.

Pilurile mele elvetiane se vendu numai in dose de tinichea cuprindiendu 50 piluri cu 70 cr. si mici cutiōre de proba de 15 piluri cu 25 si se afla in tōte farmaciile bune ale Austriei, ēra in Sibiu la dlu Augustu Teutsch farmacistu si la Daniel Bērnardy in M.-Osiorheiu. Este de observatu, că cutiōrele sunt provēdiute cu o eticheta rosia ce porta crucea elvetiana si cifreulu meu R. Brandt farmacistu, Schaffhausen (Elvetia).

Editoru si redactoru responsabil: G. Baritiu. Tipariulu lui W. Kraft.